

JOAN F. MIRA

“Hi ha un retrat commovedor de l'emperador Yongzheng amb perruca, casaca i llaç de corbata, retrats d'uropeus amb vestits orientals, i un altre amb mercaders holandesos impecablement vestits i agafant del bracet cortesanes japoneses amb pentinats enormes i cara de falsa modèstia”

Elogi del comerç

Un gran panell daurat, de sis fulles, desenrotlla l'escena. A l'esquerra, en una mar de tinta negra sota núvols d'or, hi ha la nau portuguesa de tres pals, amb un castell de popa altíssim, i al centre de la coberta hi ha un grup nombrós de gent que pareix que conversa, uns asseguts en cadires i uns altres a terra amb les cames creuades. Hi ha mariners que fan acrobàcies penjats del cordatge, segurament com a forma d'exhibir-se davant dels japonesos. Els portuguesos, amb pantalons bombats, baixen a terra amb barques carregades de mercaderia, una delegació ha anat a retre homenatge al senyor local que els acull al castell, al fons de la pintura, i uns altres mercaders ja s'han instal·lat a oferir els productes que han portat de tan lluny, inclosos llibres relligats que els japonesos no devien entendre. Hi ha també un grup de capellans, jesuïtes sens dubte, que passen i es miren l'escena, com si foren turistes. Això era en algun port del Japó, a mitjan segle XVII, i l'obra forma part d'una exposició, oberta al Victoria and Albert Museum, sobre les trobades entre Àsia i Europa entre 1500 i 1800. D'ençà que Vasco da Gama, el 1498, va establir el primer contacte marítim entre els ports europeus de l'Atlàntic i els de l'Extrem Orient, la navegació va portar en un sentit i en l'altre un volum fabulós i creixent de productes. Ja no era només la seda i les espècies que venien per les rutes de l'Àsia Central o que calia intercanviar amb els àrabs, eren fustes lacades, roba de tota mena, brocats, rellotges, telescopis, armes de foc, mobles, i quantitats immenses de peces de ceràmica i de porcellana. Els xinesos imitaven figures europees, amb nas llarg i barba, per als clients d'Holanda o d'Anglaterra, els europeus copiaven com podien les delicades decoracions, *chinoiseries*, que són presents a Moustiers o a l'Alcora. De l'obsessió per la porcellana xinesa tenim bona documentació i fins i tot alguna novel·la valenciana: August II, elector de Saxònia, arribà a canviar un regiment de 600 homes equipats per cent cinquanta peces de porcellana, abans d'aconseguir ell mateix la pasta dura de Meissen. Hi ha un retrat commovedor de l'emperador Yongzheng amb perruca, casaca i llaç de corbata, retrats d'uropeus amb vestits orientals, i un altre amb mercaders holandesos impecablement vestits i agafant del bracet cortesanes japoneses amb pentinats enormes i cara de falsa modèstia.

El món ja era redó, aquells segles XVI, XVII i XVIII: ja era una esfera solcada pels vaixells d'Europa, ja era global. Si al comerç de les rutes d'orient hi afegim els camins d'occident a través de l'Atlàntic, i hi afegim encara els combois que travessaven el Pacífic, en trauríem sense dubte una imatge, a escala reduïda, dels itineraris infinits del nostre temps de naus immenses carregades de contenidors. El món començà a ser un globus i no un espai pla, començà a ser global, gràcies a l'expansió d'aquell comerç que ara pot semblar ben poca cosa però que llavors era una revolució: que al Japó i a la Xina arribaren rellotges mecànics, que a les taules d'Europa els rics menjaren amb vaixel·la xinesa no es pot considerar poca novetat per a la història. El que ha vingut després ho sabem tots: nous imperis colonials, les guerres de l'opi, la industrialització japonesa, el poder dels Estats Units, les guerres mundials del segle XX, i l'expansió final d'aquestes xarxes que cobreixen tota la superfície del Planeta. Tot començà amb el comerç, que és la riquesa de les nacions, com deien els anglesos clàssics, i que és la manera que ha inventat la humanitat per portar a tots els racons idees noves, intercanvi de gent i de cultura, i tot això que és la substància moderna del món i que és també sovint portador d'enfrontaments i de desgràcies. Quant a la ceràmica i a la Xina, un altre dia els explicaré els llaços i els camins, en doble sentit, que ara uneixen aquell país d'orient amb un país d'occident, el País Valencià, on a principi del segle XVIII ja copiàvem els models xinesos, com ara intenten ells copiar els nostres. I això és també la història del comerç.